

Big Bank is watching you

Mass-surveillance onder de Wwft

Eerste druk – oktober 2025
Auteur: Mr. Madison
Uitgever: Brave New Books / Het Hoge Woord Media
Drukkerij: Brave New Books
ISBN: 9789465316253
© 2025 Mr. Madison
Alle rechten voorbehouden

Voorwoord

De titel van dit boek, *Big Bank is watching you*, is een bewuste knipoog naar George Orwell's dystopische roman *1984*. Waar Orwell waarschuwde voor een alziende staat die burgers permanent in de gaten houdt, leven wij vandaag in een tijdperk waarin niet alleen de staat, maar vooral banken deze rol vervullen.

Onder druk van internationale regels, Europese richtlijnen en nationale toezichthouders hebben banken een poortwachtersfunctie gekregen. Dit betekent dat zij burgers voortdurend screenen, transacties blokkeren en uitgebreide dossiers opbouwen, zonder dat er sprake is van een concrete verdenking. De burger is niet langer een klant die een dienst afneemt, maar een potentiële verdachte die permanent gecontroleerd moet worden.

Het centrale thema van dit boek is de ironie, en tragiek, dat juist de banken, instellingen die zelf op gigantische schaal hebben bijgedragen aan financiële schandalen, fraude en zelfs witwaspraktijken, nu optreden als morele hoeders van integriteit. Terwijl burgers tot in detail worden gecontroleerd, worden de structuren waar echte risico's liggen, zoals internationale oorlogseconomie, speculatieve derivatenhandel, belastingparadijzen en geopolitieke machtsspelletjes, grotendeels ongemoeid gelaten.

Dit boek is dus niet alleen een analyse van de Wwft en de rol van banken, maar ook een oproep tot bewustwording: vrijheid verdwijnt zelden met een knal, maar vaak sluipenderwijs, onder het mom van veiligheid.

Inhoudsopgave

- Voorwoord – Titelverklaring: *Big Bank is Watching You*
 - Inleiding
-

Deel I – Fundament en oorsprong

1. De Wwft in context: van wet naar surveillancesysteem
 2. De geschiedenis van witwassen en de oprichting van de FATF
 3. De juridische basis van de Wwft
 4. Het monitoringsysteem achter de Wwft: MTS en TMNL uitgelegd
 5. Wet Plan van Aanpak Witwassen (PVA) en TMNL: normenkader, praktijk en perceptie
-

Deel II – Toezicht, recht en macht

6. Schendingen van fundamentele rechten
 7. De rol van DNB en het OM: toezicht of drukmiddel
 8. Private opsporing zonder waarborgen
 9. Integriteitstoezicht in Beeld
 10. De effectiviteit van de Wwft in twijfel getrokken
 11. De financiële last voor banken en klanten
 12. Banken als geldscheppers en ingeburgerde witwassers
-

Deel III – Gedrag, controle en hypocrisie

13. Gedragsreacties van burgers en bedrijven
14. Normalisering van controle
15. Hypocrisie van de oorlogseconomie en de vicieuze cirkel van geweld
16. Europese banken en centrale banken als financiers van oorlog en terrorisme
17. Hypocrisie in toezicht en handhaving
18. Politieke medeplichtigheid: de stilte van de democratie
19. FATF als wereldregisseur

Deel IV – Reflectie en toekomst

20. Het morele failliet van de Wwft

21. De toekomst van de Wwft: digitale valuta, CBDC's en nog meer surveillance

Afsluiting

- Conclusie
- Epiloog – Een samenleving onder toezicht
- Lijst met voetnoten

Inleiding

De *Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme* (Wwft) is één van de meest ingrijpende wetten die de Nederlandse financiële sector en haar klanten ooit heeft gekend. Officieel ingevoerd om criminaliteit te bestrijden en de integriteit van het financiële stelsel te beschermen, maar in werkelijkheid uitgegroeid tot een systeem dat diep ingrijpt in de privacy, vrijheid en gelijkheid van burgers.

De belofte was helder: door financiële stromen nauwlettend te monitoren, zouden witwaspraktijken worden opgespoord en terroristische aanslagen voorkomen. Maar na meer dan vijftien jaar intensieve toepassing is de balans verontrustend:

- Geen aantoonbaar bewijs dat grote criminaliteit of terrorisme daadwerkelijk wordt voorkomen.
- Structurele schendingen van fundamentele rechten, waaronder privacy, gelijkheid en transparantie.
- Een financiële last die zowel banken als burgers treft, met miljarden aan kosten die op de samenleving worden afgewenteld.

In dit boek analyseren we de Wwft stap voor stap. Van haar historische wortels in de strijd tegen witwassen en de oprichting van de FATF, tot de hedendaagse praktijk van algoritmische transactiemonitoring door banken en de dreigende toekomst van Central Bank Digital Currencies (CBDC's).

Vier thema's staan centraal:

1. Fundament en oorsprong – hoe is de Wwft ontstaan, en welke instituties hebben haar vormgegeven?
2. Toezicht, kosten en macht – hoe werken banken, toezichthouders en het OM samen, en wie betaalt de rekening?
3. Maatschappelijke en geopolitieke dimensies – hoe raakt de Wwft aan discriminatie, oorlogseconomie en mondiale machtspolitiek?
4. Reflectie en perspectief – welke morele, juridische en maatschappelijke lessen moeten we trekken, en wat betekent dit voor de toekomst van vrijheid en geld?

Dit boek wil de sluier oplichten. Niet om paniek te zaaien, maar om bewustzijn te creëren. Want pas als we begrijpen wat er gebeurt, kunnen we de balans herstellen tussen veiligheid en vrijheid, tussen financiële integriteit en menselijke waardigheid.

Deel I – Fundament en oorsprong

Hoofdstuk 1 – De Wwft in context: van wet naar surveillancesysteem

1.1 Inleiding

Iedere betaling die we doen, van een kop koffie tot de huur van ons huis, wordt tegenwoordig automatisch gecontroleerd. Niet door de politie, maar door de bank. Achter de schermen beoordelen algoritmen of ons betaalgedrag afwijkt van wat als normaal wordt beschouwd. Als iets *ongebruikelijk* lijkt, kan de transactie worden tegengehouden of zelfs gemeld bij de Financial Intelligence Unit (FIU).¹

Dat alles gebeurt onder de vlag van de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft).² De bedoeling van deze wet is op het eerste gezicht nobel: de integriteit van het financiële stelsel beschermen en voorkomen dat criminelen of terroristen via banken hun geld witwassen. Banken kregen daarvoor een nieuwe taak: optreden als poortwachter van het financiële systeem.

Maar wat begon als een middel om misdaad te bestrijden, is uitgegroeid tot een mechanisme van permanente controle. Iedere burger, ondernemer of student wordt sindsdien behandeld alsof hij of zij een potentiële verdachte is. De logica van het strafrecht – *onschuldig tot het tegendeel bewezen is* – is ingeruild voor een nieuw uitgangspunt: *verdacht tot het tegendeel bewezen is*.

1.2 De oorsprong van de Wwft

De Wwft vloeit rechtstreeks voort uit internationale afspraken. In de jaren tachtig groeide wereldwijd de bezorgdheid over drugsgeld en georganiseerde misdaad. In 1989 richtten de G7-landen de Financial Action Task Force (FATF) op, een intergouvernementele organisatie die internationale standaarden moest ontwikkelen om witwassen en terrorismefinanciering te bestrijden.³

De aanbevelingen van de FATF vormden de basis voor de Europese anti-witwasrichtlijnen (AMLD's), die sinds 1991 in verschillende golven zijn aangenomen.⁴ Nederland koos daarbij voor een bijzonder model: waar de meeste landen alleen *verdachte* transacties monitoren, richtte Nederland zich op het veel bredere criterium *ongebruikelijk*.

Dat verschil lijkt semantisch, maar is fundamenteel. Een *verdachte* transactie veronderstelt een concreet vermoeden van misdrijf. Een *ongebruikelijke* transactie hoeft slechts af te wijken van wat in een bepaalde context als normaal geldt. Hierdoor moeten banken ook handelingen melden die volledig legaal en verklaarbaar zijn. Deze

lage meldingsdrempel heeft ertoe geleid dat Nederland jaarlijks vele malen meer transacties rapporteert dan vergelijkbare landen.

1.3 De poortwachtersfunctie

Met de invoering van de Wwft kregen banken de formele status van poortwachter. Zij moeten voorkomen dat het financiële systeem wordt misbruikt voor witwassen of terrorismefinanciering. Dat betekent dat iedere klant bij aanvang uitgebreid wordt onderzocht: identiteit, inkomen, herkomst van vermogen en soms zelfs familiebanden of politieke functies.

Ook na de toelating blijft het toezicht bestaan. Elke betaling, hoe klein ook, wordt automatisch gecontroleerd. Wanneer het systeem een signaal afgeeft, wordt de klant vaak gevraagd om extra documenten aan te leveren: loonstroken, belastingaangiften, herkomst van een erfenis of contracten. Pas als de bank voldoende zekerheid heeft, wordt de transactie vrijgegeven.

Wat ooit bedoeld was als een instrument om criminaliteit te bestrijden, heeft zich ontwikkeld tot een bureaucratisch ritueel waarin vertrouwen plaats heeft gemaakt voor wantrouwen. Banken zijn van dienstverleners veranderd in controle-instanties die opereren onder constante druk van toezichthouders.

1.4 De opkomst van de KYC-industrie

De poortwachtersrol heeft geleid tot de groei van een complete bedrijfstak: de Know Your Customer (KYC)-industrie. Achter de schermen werken duizenden medewerkers, vaak zonder juridische of opsporingsachtergrond, aan de voortdurende screening van klanten. Zij beoordelen of iemand een risico vormt, of hij voorkomt op sanctielijsten, of er negatieve media-aandacht is en of er aanwijzingen zijn voor politieke invloed of belangenverstrengeling.

Sinds 2018 zijn deze afdelingen explosief gegroeid. Rabobank telt meer dan 4900 KYC-medewerkers, ABN AMRO ongeveer 3800 en ING ruim 5100. Zelfs kleinere banken als de Volksbank en Bunq hebben honderden mensen in dienst voor deze taken. Omdat het werk arbeidsintensief en kostbaar is, besteden sommige banken delen ervan uit naar lagelonenlanden. Alleen al ABN AMRO gaf tussen 2018 en 2023 meer dan twee miljard euro uit aan naleving van de Wwft.

Volgens onderzoeksjournalisten Henk Willem Smits en Hugo Rasch kost het anti-witwasbeleid de sector miljarden, terwijl de effectiviteit twijfelachtig blijft.⁵ Hun analyse laat zien dat het systeem vooral groei en bureaucratie genereert, zonder overtuigend bewijs dat witwassen daadwerkelijk substantieel wordt teruggedrongen.

1.5 Van instrument naar systeem

De Wwft begon als een instrument, maar is inmiddels een systeem geworden – een complexe infrastructuur die juridisch, technologisch en institutioneel voortdurend

verder uitdijt. Juridisch, omdat elke nieuwe Europese richtlijn het toepassingsbereik vergroot: van witwassen naar belastingontduiking, van cashtransacties naar cryptovaluta, van banken naar notarissen, advocaten en makelaars. Technologisch, omdat algoritmische monitoringssystemen zoals het Monitoring Transaction System (MTS) miljoenen betalingen in real time kunnen analyseren. En institutioneel, omdat toezichthouders zoals DNB en het Openbaar Ministerie zware boetes opleggen aan banken die niet voldoen aan de norm, waardoor instellingen liever te veel controleren dan te weinig.

In dat alles is de oorspronkelijke balans verloren gegaan. De wet die bedoeld was om de samenleving te beschermen tegen criminaliteit, heeft een systeem gecreëerd waarin burgers hun onschuld voortdurend moeten bewijzen.

1.6 De verschuiving van vertrouwen naar wantrouwen

De invoering van de Wwft markeert een fundamentele verschuiving in de relatie tussen burger en bank. Waar de bank ooit een vertrouwensinstituut was, een plek waar je spaargeld veilig stond en waar discretie vanzelfsprekend was, is zij nu een controleorgaan dat voortdurend verantwoording eist.

Het gevolg is een cultuur van wantrouwen. Burgers voelen zich niet langer klant, maar verdachte. Bedrijven ervaren dat hun betalingen worden opgeschort of geblokkeerd zonder duidelijke uitleg. En banken zelf opereren in een voortdurende angst om door toezichthouders te worden bestraft. Zo ontstaat een systeem waarin iedereen controleert, maar niemand zich nog werkelijk beschermd voelt.

1.7 Kritische vragen

De Wwft roept daarom fundamentele vragen op die verder gaan dan de techniek van financiële regulering.

- Is het proportioneel om miljoenen burgers te monitoren om een handvol criminelen op te sporen?
- Hoe transparant is een systeem waarin burgers niet weten waarom hun betalingen worden tegengehouden?
- En mag een private bank, zonder rechterlijke toetsing, bepalen of iemand toegang krijgt tot zijn eigen geld?

Zolang die vragen onbeantwoord blijven, blijft de legitimiteit van het hele systeem wankel.

1.8 Conclusie

De Wwft is veel meer dan een nationale wet tegen witwassen. Zij is het product van een internationale beweging die publieke opsporing heeft geprivatiseerd, algoritmische surveillance heeft genormaliseerd en de relatie tussen burger, staat en financiële instellingen fundamenteel heeft veranderd.

In plaats van veiligheid te brengen, heeft de wet een cultuur van permanente observatie geschapen. Wat begon als bescherming tegen criminaliteit, is uitgegroeid tot een systeem waarin burgers voortdurend worden gevolgd, gecontroleerd en beoordeeld, zonder dat daar overtuigend bewijs tegenover staat dat het werkelijk veiliger is geworden.

De Wwft is daarmee niet alleen een juridisch instrument, maar een spiegel van onze tijd: een samenleving die vrijheid inruilt voor de belofte van veiligheid, en waarin het wantrouwen systematisch is geïnstitutionaliseerd.